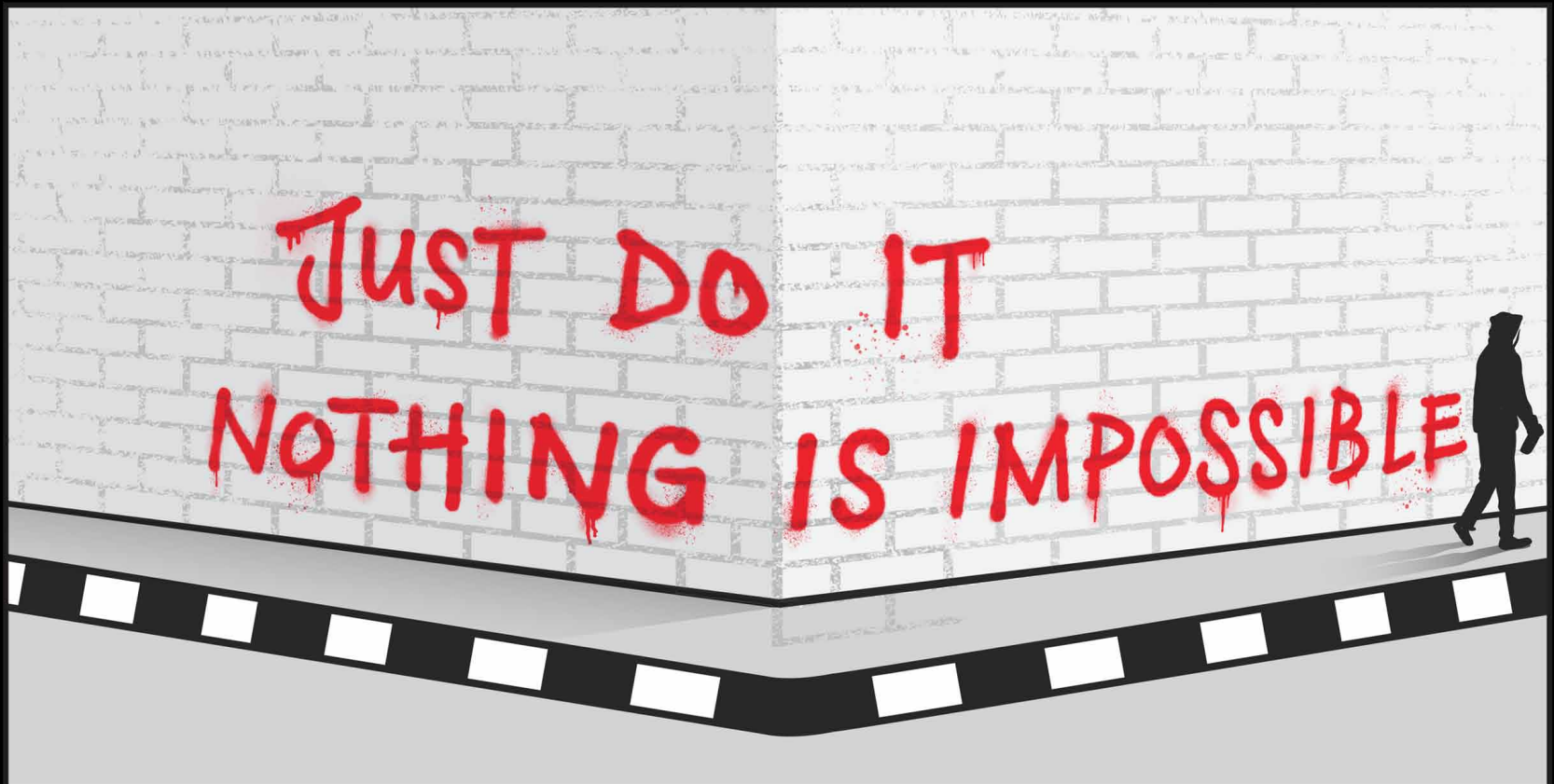

P+
SPECIAL
Jaargang 18
Week 44 | 2019

Naar een nieuw economisch systeem

Verander het onmogelijke

In de duurzaamheidswereld dringt het besef door: al die jaren van inspanningen leveren niet de gewenste resultaten op. We leven nog steeds niet in evenwicht met wat de planeet ons kan bieden. Het economische systeem zelf zit in de weg. Systeembouwers als Ralph Thurm komen met fundamentele voorstellen voor een nieuwe economie. Plus een compleet nieuwe informatiestructuur voor ondernemingen.

Het zijn hele dappere cartoonisten die zich op het onderwerp 'een nieuw economisch systeem' storten. Want: leg het maar eens uit. Tommy Siegel wist in vier plaatjes de urgentie van het onderwerp neer te zetten. Hij toont een vader die in de jaren tachtig aan zijn zoon een vuilnisbak laat zien. 'Raap je rotzooi op en je redt de wereld', zegt de man. In de jaren '90 is de boodschap iets veranderd. Op een groene emmer staat nu het kringloopstempel. De man houdt zijn zoon voor: 'Recycle en je redt de wereld'. In het decennium na de eeuwwisseling komt er een fiets aan te pas. 'Verminder je CO₂-uitstoot en je redt de wereld'. En nu deze jaren '10 eindigen, woedt op de achtergrond een heftige brand. Vader houdt zijn zoon voor: 'Herstructureer het complete wereldwijde economische systeem en misschien kun je iets van de mensheid redden'.

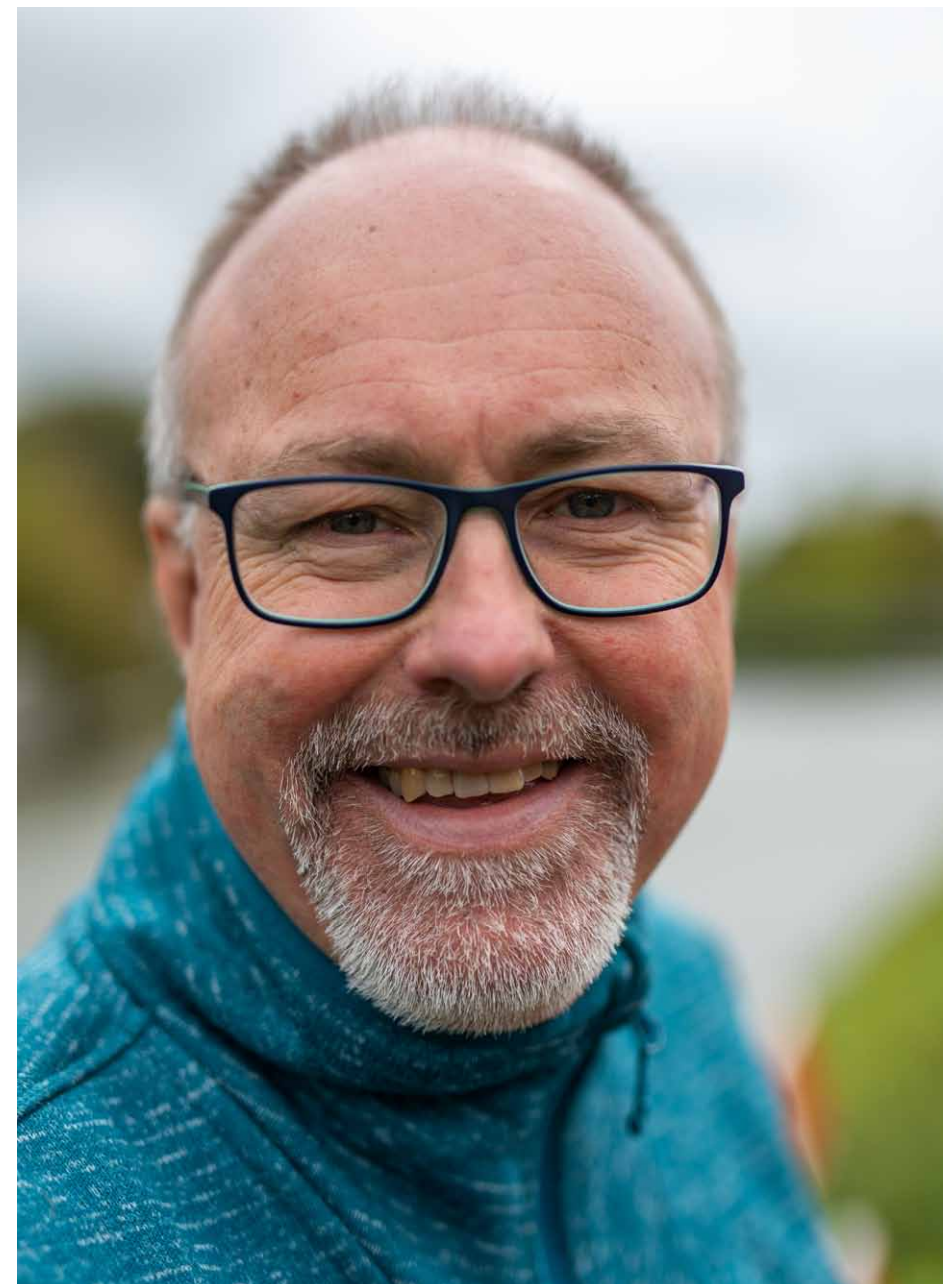
En wie zou ook weer de wereld redden? Wie al wat langer rondloopt in de duurzaamheidswereld kent het antwoord. Waren dat niet 'de accountants'? Dat blijkt wanneer we bij Ralph Thurm (1966) zitten. Hij is een econoom die onder andere bij accountancy Deloitte Nederland directeur duurzame strategie en innovatie was, en *chief operating officer* bij het Global Reporting Initiative (GRI), de organisatie die het duurzaamheidsverslag op deze wereld intro-

duceerde. Vandaag is hij als *managing director* een van de drijvende krachten achter de ngo r3.o. Deze naam staat voor Redesign, Resilience en Regeneration, oftewel opnieuw vormgeven, opnieuw veerkrachtig maken en weer tot nieuwe bloei brengen. Van wat? De wereld-economie, dus.

Just do it. Nothing is impossible. Dat is de oproep die Thurm en zijn kompanen als Mariana Mazzucato, Kate Raworth en Kees Klomp op dit moment doen: verander het onmogelijke. "Want het onmogelijke is noodzakelijk", volgens Thurm, teleurgesteld in zowel de impact van de SDG's, de Sustainable Development Goals van de VN als de resultaten van de huidige duurzaamheidsverslaggeving. "De SDG's kunnen het duurzame succes niet aantonen", stelt hij. "Bedrijven kiezen nu een tot vier doelen uit. Het zijn vaak de dingen die ze toch al doen. Is dat innovatief? Nee. Je wordt er depressief van. De SDG's zijn prestatiegericht, zonder een informatiestructuur die deze prestaties meetbaar maakt. Hoeveel ga je daaraan hebben? Mijn antwoord is: je hebt er niks aan. Het gaat alleen over: wat is praktisch mogelijk en wat is politiek haalbaar. Niet over de vraag: wat is fundamenteel nodig? Hoe bereiken wij een regeneratieve economie?" De systeemdenker wijst ook op een Deense

studie naar de duurzaamheidsverslaggeving tot nu toe, die indruk op zijn wereldwijde netwerk van zeventuizend mensen maakte. Wordt de aarde in deze verslagen herkend als een bron met eindige grondstoffen? Is er het besef dat de veerkracht van de natuur niet oneindig is? Wanneer dit de maatstaf zou zijn, slaagt maar 0,3 procent van de bedrijven, alle duurzame inspanningen van de afgelopen decennia ten spijt. Thurm: "Er zijn voor deze studie niet minder dan 40 duizend duurzaamheidsverslagen van negenduizend bedrijven onderzocht, tussen de jaren 2000 en 2013. Daarvan maakte maar 5 procent melding van de grenzen aan wat onze planeet ons kan bieden. En van deze groep presenteerden slechts 31 bedrijven daadwerkelijk een plan om hun bedrijfsvoering aan die grenzen aan te passen. In de duurzaamheidsverslagen ontbreekt dus de context. Niemand die zich afvraagt: wat is het geheel? En hoeveel hiervan is dan van mij?"

Een nieuw economisch systeem dus. "Maar wel een gewoon marktsysteem", benadrukt Thurm. Hij wil niet in een links of rechts politiek hokje worden gestopt. "Wij willen een nieuw duurzaam systeem vormgeven omdat dit noodzakelijk is. Omdat we afstevenden op het in elkaar storten van ons huidige economische systeem, van ons ecologische systeem en ook nog eens van ons onderwijssysteem. Drie systemen tegelijk. We krijgen steeds meer te maken met chaos, het wordt een *clusterfuck*." De bewijzen zijn talrijk. Thurm somt ze op: "We zien pessimisme en egoïsme: mensen geloven niets meer en trekken zich terug in hun eigen cocon. Politiek narcisme: wereldleiders die voor zichzelf regeren. Racisme en ongelijkheid. Een concentratie van kapitaal bij 1 procent van de wereldbevolking. Isolacionisme en nationalisme bloeien weer op. Sociale systemen worden afgebroken. Belastingvlucht en corruptie. Schendingen van mensenrechten en arbeidsrechten. Banen die geen echte banen zijn: *bullshitjobs*. Oceanen vol plastic. Extreem weer... En daar heeft het huidige economische systeem geen antwoord op. Met financiële markten die vooral zichzelf bedienen. Met het Bruto Nationale Product (BNP) als enige maatstaf voor succes." Thurm wil naar een nieuw systeem en heeft daar grote haast mee: "Een groene, inclusieve en open economie." Daar zijn dus heel andere

Econoom en systeembouwer Ralph Thurm: "Alle huidige systemen sterven af op chaos: het wordt een *clusterfuck*."

getallen voor nodig dan vandaag in spreadsheets worden ingeklopt. Thurm wil naar een boekhouding die lijkt op een natuurlijk ecosysteem, vol met verbindingen. "Zelfs bomen praten met elkaar, via hun wortels. Waarom zouden wij dan als mensen geen samenhang kunnen aanbrenge?" Het team achter r3.o werkt aan een compleet nieuwe informatiestructuur. Alles past erin: rapportage, data, accounting, nieuwe businessmodellen en transformatie. Aanbevelingen ook, om vanuit het huidige systeem over te gaan naar het einddoel. Deelnemers aan de eigen leergang *Transformation Academy* worden meegenomen op een symbolische bergbeklimming om de nieuwe informatie-

structuur toe te kunnen passen. Dat het praktisch is, bewijst het gebruik van de methode door ziektekostenverzekeraar VGZ om een ommezwaai te kunnen maken van betalen voor gezondheidsschade naar het betalen van preventie.

De toekomst die de systeemdenkers voor zich zien bestaat al een beetje. Thurm neemt de ideeën van true pricing in het nieuwe systeem op, maar splitst deze op in vijf delen. Het eerste noemt hij 'True Costing'. "Dit gaat over de werkelijke prijs van een product, waarbij de huidige nu niet ingecalculerde effecten op de planeet worden meegenomen, zoals vervuiling en gebruik van grondstoffen." Ten tweede is

"Want het onmogelijke is noodzakelijk"

daar het berekenen van 'True Benefit'. "Bijvoorbeeld boeren die een minder grote veestapel nemen, natuurwaarden toevoegen en meer CO₂ in hun bodem opnemen. Daar moet een beloning voor komen." Als derde komt 'True Pricing'. "Daarbij wordt per product de werkelijke waarde aangegeven, op basis van criteria als People, Planet, Prosperity." Daarna komt er 'True Taxation', waarbij de fiscus een lagere belastingaanslag oplegt aan bedrijven die hun grondstoffenhonger weten te beperken of materialen in een circulair systeem weten onder te brengen. Ook het aanbieden van banen levert een lagere belasting op. De vijfde pijler is tenslotte 'True Remuneration', een beloning voor bereikte resultaten. Thurm verduidelijkt deze aanpak met het voorbeeld van een waterkringloop. "Dit gaat over de hoeveelheid beschikbare kubieke meter water in een habitat. Nu neemt het bedrijf met het meeste kapitaal alle water dat nodig is voor de eigen productie. Dan kan ten koste gaan van andere bedrijven, of de natuur, of de bevolking in datzelfde gebied. In het nieuwe systeem wordt eerst de hoeveelheid beschikbaar water bepaald. Vervolgens wordt dit eerlijk verdeeld. Hoeveel mag ik? Hoeveel krijg jij? Dit is een stimulans voor bedrijven die water te kort komen om circulair te gaan werken. Misschien doen ze het zelfs zo goed, dat ze zelfs minder water nodig hebben dan ze is toebedeeld. Dat overschot aan rechten verandert dan in een teveel aan rechten. Deze beloning kan doorverkocht worden. Wie niet duurzaam wil ondernemen, betaalt de volledige prijs. Of moet zelfs extra rechten inkopen. Dat kun je allemaal in cijfers of nieuwe *currencies* vastleggen. En dát is een systeemverandering." ■

Websites

+ Website r3.o

+ Transformation Journey Program

+ TEKST JAN BOM

+ FOTOGRAFIE P+ PEOPLE PLANET PROFIT

+ ILLUSTRATIE TANG YAU HOONG

+ ART DIRECTION BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10

+ UITGEVERIJ ATTICUS BV

+ WWW.P-PLUS.NL